

Οι πολλαπλές λειτουργίες των λέξεων

του Νικήτα Παρίση

Σκεφθείτε κάτι πολύ απλό: όταν ακούτε μια λέξη (ή όταν διαβάζετε μια λέξη), πόσα πράγματα συλλειτουργούν μέσα σας;

Το έχετε σκεφθεί αυτό το θέμα; Κι όμως, είναι κάτι που μας συμβαίνει άπειρες φορές μέσα σε μια μέρα. Αξίζει, λοιπόν, να το δούμε.

Πρώτα πρώτα οι φθόγγοι (= τα γράμματα) που συνθέτουν μια λέξη, παράγουν ένα συγκεκριμένο

ηχητικό αποτέλεσμα

(= έναν ήχο, ένα άκουσμα)

Την αίσθηση αυτού του ήχου τη νιώθουμε καλύτερα, όταν ακούμε μια λέξη από άλλη γλώσσα που δεν την ξέρουμε. Η λέξη γίνεται αισθητή μόνο ως άκουσμα, ως ήχος, ως ηχητικό αποτέλεσμα.

π.χ. **amour**

Αν δεν γνωρίζουμε τι σημαίνει αυτή η λέξη στη γαλλική γλώσσα, την ακούμε και τη νιώθουμε μόνον ως έναν ακατανόητο ήχο.

Ξαναγυρίζουμε στη δική μας γλώσσα, αυτή που ξέρουμε, που τη μιλάμε και τη γράφουμε. Τι άλλο, λοιπόν, «βλέπουμε» σε μια λέξη;

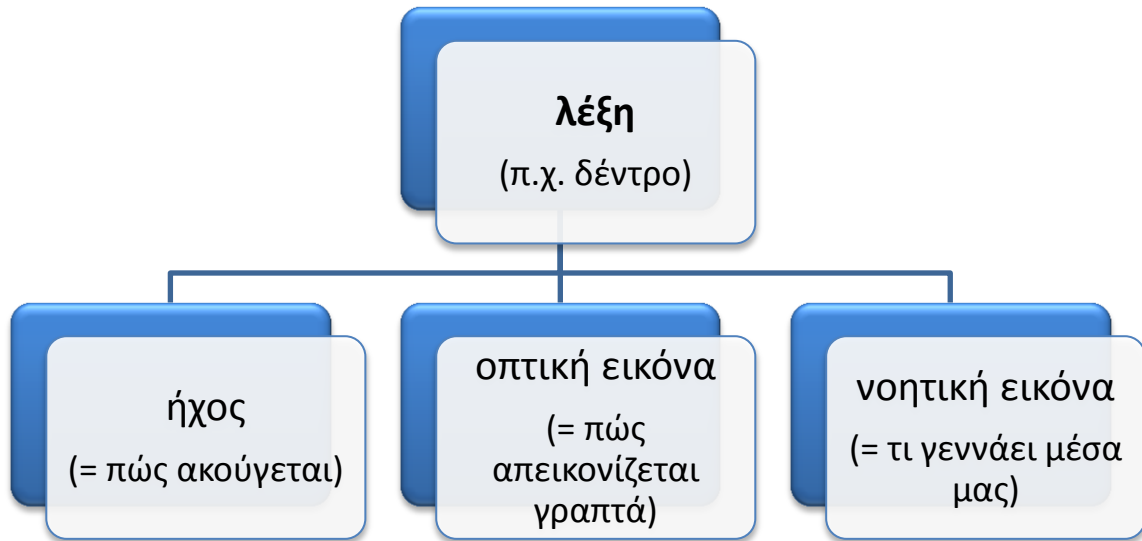
Όταν τη δούμε, λ.χ., γραμμένη σε έναν πίνακα, «τι βλέπουμε»;

Βλέπουμε την «εικόνα» της λέξης, το πώς δηλαδή απεικονίζεται στο γραπτό λόγο. Τη νιώθουμε, επομένως, ως **οπτική εικόνα**.

Συνεχίζουμε. Η λέξη όμως **δέντρο**, καθώς ακούγεται, δημιουργεί μέσα μας αυτόματα μια **παράσταση**, δηλαδή μια **νοητική εικόνα** που απεικονίζει την έννοια του δέντρου. Αυτό, ακριβώς, είναι το λεγόμενο **σημαινόμενο** που παράγει κάθε λέξη.

Προς το παρόν, λοιπόν, τι έχουμε;

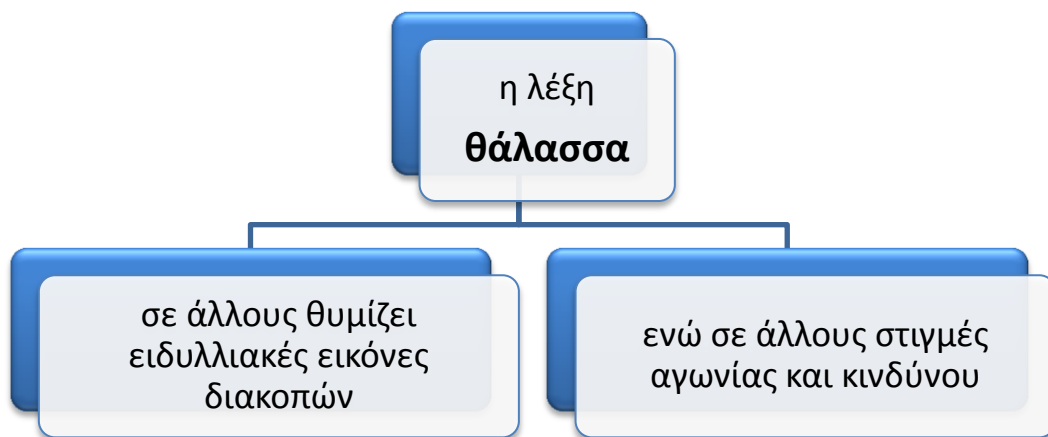
Να προσθέσουμε τώρα και το εξής: ο ήχος που παράγεται από τις διάφορες λέξεις, παρουσιάζει διαφορετική τονικότητα, χωριστά για κάθε λέξη. Μπορεί, λ.χ., να παράγει μια λέξη πολύ μαλακό και ήπιο ήχο και τόνο ή, αντίθετα, σκληρό και έντονο. Π.χ.

Αυτή, λοιπόν, η ιδιαίτερη τονικότητα που παράγει η κάθε λέξη, συνιστά το προσωπικό της **ηχώχρωμα**. Είναι, τρόπον τινά, η μουσική των λέξεων, που βέβαια καθορίζεται και από τους φθόγγους που συνθέτουν την κάθε λέξη.

Παράλληλα, βέβαια, η κάθε λέξη πέρα από τα νοήματα που παράγει μέσα από τα σημαινόμενα που υποδηλώνει, δημιουργεί και διαφορετικές για κάθε άτομο **συναισθηματικές αντιδράσεις**. Αυτές οι συναισθηματικές αντιδράσεις είναι ανάλογες και εξαρτώνται από τις εσωτερικές – ψυχικές καταστάσεις του κάθε ανθρώπου.

Χρειάζεται ίσως εδώ ένα επεξηγηματικό παράδειγμα.

Δύο ακόμη δυνατά ενδεχόμενα:

Το πρώτο: Κάποιος δεν μπορεί να φανταστεί τη σωστή γραπτή απεικόνιση της λέξης. Αυτός αγνοεί την ορθή γραφή της λέξης. Είναι λειψή η σχέση του και η γνώση του σχετικά με τη γλώσσα.

Το δεύτερο: Ακούμε μια λέξη αλλά δε γεννιέται αυτόματα μέσα μας μια νοητική εικόνα, μια παράσταση, μια έννοια (= το σημαινόμενο). Αγνοούμε τότε τη λέξη σημασιολογικά, δεν ξέρουμε δηλαδή τη νοηματική της ταυτότητα.

Σχετικά μάλιστα με τη νοηματική ταυτότητα των λέξεων, πρέπει να θυμίσουμε κάτι που είναι πολύ συχνό: οι λέξεις, ανάλογα με τη χρήση τους, μπορούν και παρουσιάζονται σημασιολογικά παραλλαγμένες.

Ένα σχετικό παράδειγμα:

Πίνω πάντα **γλυκό** καφέ (κυριολεξία).

Ο Διευθυντής σήμερα μου μίλησε **γλυκά** (μεταφορική χρήση).

Γλυκέ μου εσύ δε χάθηκες (ποιητική χρήση).

Αυτά τα ελάχιστα που σημειώσαμε μπορούμε τώρα να τα δούμε αθροιστικά – συγκεντρωτικά:

